बाहुवलयः शिखाभूषणमिङ्गिका। प्रगण्डबन्धं तत्पार्श्वं नाभिपूरोऽथ नाडिका। वप्रकी झङ्कवर्द्धैव दण्डपत्रश्च वर्धकः। अरत्नश्च नीवी च स्रग्विणं प्रकीर्णकम्। पादाङ्गदं हंसकश्च नूपुरं चुटुकाङ्घ्रिका। सुखपङ्कमिति प्रोक्ता अलङ्काराः सुशोभनाः। चत्वारिंशदमी प्रोक्ता लोके वेदे च शोभनाः। अलङ्काराः प्रदानेन चतुर्वर्गप्रदायकाः। एतेषां पूजनं कृत्वा प्रदद्यादिष्टसिद्धये। तेषां देवतमन्त्रार्थं पूजयेत्तु विचक्षणः। शिरोगतानि चादद्यात् शीर्षाणि तु सर्वदा। चूडारत्नादिकानीह भूषणानि तु भैरव!। यैवेयकादिहंसान्तं शीर्षं राजतं वा। निवेदयेत् तु देवेभ्यो नान्यतैजससम्भवम्। रीतिवङ्गादिसंजातं पात्रोपकारणादिकम्। दद्यादायसवर्जन्तु भूषणं न कदाचन। यद्वाचामरकुम्भादिपात्रोपकरणादिकम्। तद्भूषणान्तरे दद्यात् यस्मात्तु तदुपभूषणम्। स्वर्णं ताम्रमयं दद्याद् यत् किञ्चिद्भूषणादिकम्। स्वर्णं स्वर्णवताम्रमर्घ्यपात्रे ततोऽधिकम्। पूजार्घ्यपात्रं नैवेद्याधारपात्रञ्च पानकम्। शौक्लम्बरं सदा विष्णोः प्रीतिदं तोषदं तदा। ताम्रे देवाः प्रमोदन्ते ताम्रे देवाः सदा स्थिताः। सर्वप्रीतिकरं ताम्रं तस्मात्ताम्रं प्रयोजयेत्। शोषयोगे नरः कुर्याद्देवानामपि भैरव!। पीतोर्द्धदेवे रौप्यन्तु न कदाचित्तु भूषणम्। प्रावारः पानपात्रञ्च नेत्रकुम्भं स्रक्रमेव च। पर्य्यङ्कादि यदन्यच्च सर्वं तदुपभूषणम्। अयोमयस्तु यांस्मन्ते यद्भूषणं भवेत्। स्वर्णरौप्यस्य चाभावे स्वर्णकाये नियोजयेत्। एतेषां भूषणादीनां ब्रह्मत्वं शक्यते नरैः। तत्तद्दद्यात् सम्भवे तु सर्वमेव प्रदापयेत्। चतुर्वर्गप्रदं नित्यं भूषणं सर्वशोभनम्। तुष्टिपुष्टिप्रीतिकरं यथाशक्तीह सृजेत्। इदं ते भूषणं प्रोक्तं सर्वदेवस्य तुष्टिदम्"काशि०पु०६८अ०। तद्धारणादिफलमुच्यते "रिक्तश्चिन्निशासु हस्तादिष्वपि पञ्चसु। शुक्लपक्षमुखस्याङ्गि वस्त्रालङ्कारधारणम्। अनिष्टेष्वपि निर्दिष्टं वस्त्रालङ्कारधारणम्। उद्वाहे राजसम्माने ब्राह्मणानाञ्च सम्मते। शिरस्त्रं मुकुटं हारः कुण्डलञ्चाङ्गदन्तथा। कङ्कणं वालकञ्चैव मेखलाद्याविति क्रमात्। प्रधानभूषणान्येषु यथोक्तं याति निश्चयः। पद्मरागश्च वज्रञ्च विजयो गोमेदस्तथा। मुक्ताविद्रुमनीलञ्च तथा मरकतं क्रमात्। आदित्यादिदशाजानां सर्वसम्पत्तिदायकाः। शुभदैवापि घटना सर्वैर्ग्राह्यपयुज्यते। प्रधानभूषणेष्वेवमप्रधाने न निर्णयः। प्रधानभूषणं प्रायः शिरसो ह्यभिधीयते। तस्य प्रधानभूतत्वादित्याह भृगुनन्दनः। सुखदा मणयः शुद्धा दुःखदाः दोषशालिनः।" इति युक्तिकल्पतरुः।

भूषा स्त्री भूष-भावे अ। मण्डनक्रियायाम् अमरः।

भूषित त्रि० भूष-क्त। अलङ्कृते।

भूष्णु त्रि० भू-ष्णु। भवनशीले।

भूसंस्कार पु०६त०। यज्ञादौ भूमिभागस्य परिसमूहनोपलेपनरेखाकरणपांशूद्धरणजलकरणकाभ्युक्षणरूपेषु पञ्चसु संस्कारेषु तत्प्रकारश्च कात्या० श्रौ० २।१।२४सूत्रपद्धतौ दर्शितो यथा "तत्र पूर्वमाहवनीयखरे पञ्च भूसंस्कारा कर्त्तव्याः तद्यथा दर्भैः खरं प्राक्संस्थसूदक्संस्थं वा त्रिः परिसमूह्य १गोमयेन त्रिरुपलिप्य २स्रुवेण प्रागायता उदक्संस्था उदगायताः प्राक्संस्था वा तिस्रो रेखाः खरप्रमाणाः कृत्वा ३अनामिकाङ्गुष्ठेन ताभ्यो रेखाभ्यः पांशूनुद्धृत्य ४अद्भिस्त्रिरभ्युक्षेत् ५। परिसमूहनं (दर्भाणामपनुन्दनम्) कात्या०श्रौ० ४।१२।१० कर्कः।

भूसुत पु० ६त०। १मङ्गलग्रहे चन्द्रमा० २नरकासुरे च ३सीतायां स्त्री।

भूस्तृण न० भुवस्तृणम् पृषो०सुट्। भूतृणे कलाके अमरः "गुह्यबीजञ्च भूतीकं सुगन्धं गोमयप्रियम्। भूस्तृणन्तु भवेच्छ्वेता माला तृणकमित्यपि। भूस्तृणं कटुकं तिक्तं तीक्ष्णोष्णं रोचनं लघु। विदाहि दीपनं रूक्षमनेत्रं सुखशोधनम्। अतएव बलविट्कञ्च पित्तरक्तप्रदूषणम्" भावप्र०।

भूस्पृश् उ० भूमिं स्पृशति स्पृश-क्विन्। अतुग्रहे हेमच०।

भूस्वर्ग पु०भूरिव स्वर्गः मा० त०। सुमेरुपर्व्वते जटा० तस्यामरधारत्वेन स्वर्गत्वात् तथात्वम्। [बभ्रे।

भृ भरणे भ्वा०उभ०सक०अनिट्। भरति-ते अभार्षीत् बभार

भृ धारणे पोषणे च जु०उभ०सक०अनिट्। बिभर्त्ति बिभृते अभार्षीत् अभृत। बिभरामास-बभार। ङित्। अभरतुः। ङित्। क्ति-मप् च। भृत्रिमः।

भृकुंस(ग) पु० भ्रुवा कुंसा(गा) दङ्गितक्षापनं यस्य त्रि० भ्रुवः वा संप्रसारणम्। स्त्रीवेशधारिणि नटे अमरः।

भृकुटि(टी) स्त्री भ्रुवः कुटिः भङ्गिः वा संप्रसारणं वा ङीप्। भ्रुभङ्गे "रचितभृकुटिबन्धं नन्दिना दारिताङ्गे" हरविलासः।

भृगु पु०। भृज्जति क्विप् भृक् ज्वाला तया सङ्गोऽस्यास्तः।